

VERBINDING

Carla de Bruin
'De breuk in de biografie maakt het kwetsbare mensen.'

INTERVIEW

2

Positief effect van eurythmie bij niet-aangeboren hersenletsel

ARTIKEL

3

Fa fu Sranan? of: Hoe is het in Suriname?

ARTIKEL

4

Bijzonder jaar Olmenes

BERICHT

5

Gedicht met liefde

BERICHT

6

Gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel verschillend

Per jaar verlaten 100.000 mensen met een vorm van een niet-aangeboren hersenletsel het ziekenhuis. Zij kunnen problemen krijgen met onthouden, spreken, luisteren, plannen maken of concentreren. Een deel daarvan komt in de gehandicaptenzorg terecht.

Door Mark van Seggelen

Niet-aangeboren hersenletsel is hersenletsel dat in de loop van het leven is ontstaan en niet samenhangt met zwangerschap en bevalling. Oorzaken zijn bijvoorbeeld een ongeval, (gevolgen van coma, hersenvliesontsteking, een herseninfarct of hersenbloeding, een hersentumor, zuurstoftekort na een hartstilstand en alcoholvergiftiging. (zie kader)

De gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel zijn voor iedereen anders. De problemen en de ernst ervan verschillen per persoon. Dat hangt af van het aantal afgestorven hersencellen, de snelheid waarmee dat gebeurt en de plaats waar het gebeurt. Het eerste dat de meeste mensen na hersenletsel meteen opvalt is dat men 'onhandiger' is geworden en het lopen of het vastpakken van een voorwerp gaat moeizamer. Soms ook praat men minder verstaanbaar.

Er kunnen problemen zijn met het zien, met het concentreren, met het verdelen van de aandacht over meerdere zaken, met het onthouden van informatie, met het redeneren en denken, met het maken van plannen en het zorgvuldig en veilig uitvoeren van handelingen. Maar ook lichamelijke beperkingen – lopen of bewegen - kunnen zich voordoen. Bij mensen met niet-aangeboren hersenletsel kunnen ook psychiatrische stoornissen, zoals psychotische stoornissen, angststoornissen of posttraumatische stressstoornis voorkomen. Ook kunnen er verandering van de persoonlijkheid (emoties en gedrag), bijvoorbeeld passiviteit, minder initiatief, prikkelbaarheid, agressie, verandering in stemming en gedrag en geen goed zelfinzicht ontstaan.

Na het hersenletsel komen de mensen terecht in de gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg, revalidatiecentra, activiteitencentra, woonvormen, dienstencentra, verpleeghuiszorg of ze wonen nog thuis.

Nieuwe opgaven

Door de gevolgen van die beschadiging ontstaat een onomkeerbare breuk in het leven waardoor iemand leeft in twee werelden: vóór en na het ontstaan van het letsel. De persoon met hersenletsel moet een heel nieuw leven opbouwen. Vaak gaat dit gepaard met spanningen en gevoelens van onmacht, woede en eenzaamheid. Dat stelt niet alleen de persoon, maar ook naasten voor heel nieuwe opgaven. Specifieke problemen kunnen zich voordoen op het gebied van verwerking. Voor iemand met cognitieve stoornissen is het verwerken van een dergelijke ingrijpende ervaring erg moeilijk en soms zelfs onmogelijk. Begeleiders en verzorgenden die met mensen met niet-aangeboren hersenletsel werken, staan voor een zware en uitdagende opgave. Er zijn cursussen die begeleiders handreikingen bieden om mensen met niet-aangeboren hersenletsel op een deskundige wijze te begeleiden. De cursus omvat de oorzaken en gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel, omgaan met specifiek gedrag en ondersteunen bij verwerkingsprocessen. Bij Axon-Leertrajecten duurt de cursus zes dagen.

Herstel

Over het algemeen geldt dat het snelste herstel van de hersenen plaatsvindt in de eerste drie tot zes maanden na het letsel. Daarna vindt vaak nog steeds herstel plaats maar dit is niet meer echt spectaculair te noemen. En vaak betreft het aangeleerde compensaties voor de beperkingen die men blijft houden.

Herstel na hersenletsel is zelden honderd procent. Er zijn in de meeste gevallen altijd wel bepaalde restverschijnselen die nooit meer overgaan. Vooral trager denken en reageren en geheugenproblemen zijn beruchte restverschijnselen na hersenletsel.

Herstel na een hersenbeschadiging verloopt sneller en neemt spectaculaire vormen aan als de hersenen nog niet volgroeid zijn (hoe jonger hoe beter), de lichamelijke conditie van de persoon goed was en is en de beschadiging relatief klein is. Echter, soms kan het zijn dat een kleine beschadiging in een bepaald gebied van de hersenen veel gevolgen heeft voor

Rafaelhuis in Breidablick (foto: Ton Beemster)

het dagelijkse leven van iemand. Het herstel verloopt sneller als de hersenen tijdens de beschadiging erg koud waren (zoals bij verdrinking in heel koud water).

Voor meer informatie: www.hersenletsel.net of www.axonleertrajecten.nl/

Oorzaken

Een van de meest voorkomende oorzaken van hersenletsel is het Cerebro Vasculair Accident (CVA). Ook wel aangeduid als een beroerte. Een herseninfarct of een bloeding kan de oorzaak zijn van een CVA. Bij een infarct is er een verstopping van bloedvaten in de hersenen waardoor de bloedtoevoer naar bepaalde hersengebieden stopt en hersencellen afsterven. Bij een bloeding - openbarsten van bloedvaten – kunnen hersencellen afsterven. Een tweede, veel minder vaak voorkomende oorzaak van hersenletsel, is een zuurstoftekort in de hersenen door bijvoorbeeld een hartstilstand. Een relatief groot aantal mensen die langere tijd gereanimeerd is, heeft vaak ook in meer of mindere mate hersenletsel opgelopen. Een andere oorzaak van hersenletsel betreft traumatisch hersenletsel door een auto-ongeluk, een klap op het hoofd of een vallend voorwerp op het hoofd. Een vierde oorzaak van hersenletsel is kanker. Tumoren in het hoofd kunnen door te veel druk op andere, nog gezonde hersencellen beschadigingen veroorzaken. Een laatste oorzaak van hersenletsel die weinig voorkomt, is letsel door een bacterie of een virus die de hersenen of de hersenvliezen beschadigen.

Onderzoek

In een internationaal wetenschappelijk onderzoek is voor het eerst bij mensen aangetoond dat verschillende hersendelen samenwerken om neurologische beschadiging te compenseren. Volgens de wetenschappers uit Nijmegen, Stockholm en Bonn kan dit een belangrijk uitgangspunt vormen voor neurocognitieve revalidatieprogramma's. Bij leren en geheugen zijn twee systemen betrokken. Het geheugensysteem om feiten en gebeurtenissen te onthouden en het systeem voor aangeleerde complexe bewegingen en gewoontes. Beide liggen in verschillende hersendelen. Lange tijd is onderscheid gemaakt tussen beide geheugensystemen. Pas de laatste jaren groeit het besef dat deze onder bepaalde omstandigheden kunnen samenwerken. De studie is in augustus gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift Neuron.

Rafaelhuis biedt zorg aan bewoners met een niet-aangeboren hersenletsel

‘De breuk in de biografie maakt het kwetsbare mensen’

In het Rafaelhuis wonen achttien mensen met een niet-aangeboren hersenletsel. „Het accepteren dat ze niet meer dezelfde zeggenschap over het leven hebben als vroeger, is voor de bewoners een zeer bittere pil,” zegt teamleider Carla de Bruin.

Door Mark van Seggelen

Het leven ruw verstoord. Wakker worden en niet weten waar je bent. Iedere ochtend je afvragen waar je bent. Die desoriëntatie, onwetendheid en onzekerheid kunnen angst of agressie oproepen. Dat is de dagelijkse realiteit in het Rafaelhuis. Achttien mensen wonen in dit huis op het terrein van Bredablick. Ze hebben één ding gemeen: hun toekomst zou er anders uit hebben gezien, zonder ongeval, coma, hersenvliesontsteking, herseninfarct, hersenbloeding, hersentumor of zuurstoftekort na een hartstilstand. Sinds april wonen de mensen met een niet-aangeboren hersenletsel (NAH) in het Noord-Hollandse Middenbeemster. De zorg voor deze populatie, mag bijzonder genoemd worden. De weg naar acceptatie of omgaan met de handicap duurt veel langer dan bij hen die op jonge leeftijd hersenletsel oplopen, legt Carla de Bruin uit. „Dat is ook de reden dat mensen die op jongere leeftijd hersenletsel hebben in één huis bij elkaar wonen,” zegt de teamleider van het Rafaelhuis.

Leidinggeven

Dat het gebouw nog fonkelnieuw is, bewijzen de ongeopende dozen op de kamer van De Bruin. De inhoud van de dozen zijn stoelen. Dat haar stoel in een antroposofische voorziening zou staan, had ze een decennia geleden niet gedacht. Haar achtergrond heeft ze in het culturele welzijnswerk en later in de kinderopvang. De Bruin was leidinggevende van een peuterspeelzaal die stond in de Pijp in Amsterdam. Haar kennismaking met de antroposofie kwam vijftien jaar geleden, op het moment dat haar kind naar de Vrijeschool ging. „Ik ging toen op het kinderdagcentrum elementen van de antroposofie inbrengen.” Na zeven jaar verliet ze het dagverblijf en solliciteerde bij Bredablick voor de functie van teamleider voor een leefgroep van acht mensen met een niet-aangeboren hersenletsel. Dat was vier jaar geleden. Inmiddels zijn er tien mensen bijgekomen en is er nieuwbouw gepleegd. Haar draai heeft ze gevonden. De stoel waar ze nu op zit in het Rafaelhuis past prima.

Biografie

De bewoners van het Rafaelhuis hebben allen de geschiedenis in hun lijf zitten van het revalidatiecentrum. En voor allen geldt ook dat ze niet – meer – zelfstandig kunnen wonen. De accenten liggen op het wonen, het werken, het culturele leven en de behandeling. Kenmerkend voor deze mensen is ook de breuk in hun biografie. Ooit gingen ze naar een reguliere basisschool, hadden vriendjes

en er waren er bij met een gezin, een vriendenkring, een baan. „Door te zoeken naar nieuwe opgaven en door individuele gesprekken wordt gestreefd naar acceptatie en verwerking van deze biografische breuk,” merkt De Bruin op. Het geheugen is doorklieft. De tijd schrijdt voort, maar voor velen loopt het heden en verleden door elkaar heen. Vraag naar wat voor beroep ze uitoefenen en ze antwoorden met de functie, die ze voor het trauma vervulden. Stel je de vraag wat ze op Bredablick doen, dan vertellen ze naar welke werkplaats ze gaan. Hoe om te gaan met bewoners die menen dat ze nog het beroep van zeg, journalist of muzikant uitoefenen? Met confronteren moet je heel voorzichtig zijn, merkt De Bruin op. „Het is zoeken en aftasten waar de grens ligt. Het gaat om de ontmoeting en meestal geven de bewoners zelf de grens wel aan.” Dat er krachtig verzet en weerstand is vanwege de gevolgen van het hersenletsel, is geen sinecure. „Sommigen zijn zwaar getraumatiseerd. Ze hebben niet meer die zeggenschap over het leven als ze voor het ongeluk of hersenbloeding hadden. Het erkennen dat je iets hebt, is al een groot probleem, een bittere pil. Intens verdriet, boosheid en apathie zijn enkele uitingsvormen.”

Ritme

De gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel zijn voor iedereen anders. Voor een deel verandert de persoonlijkheid. Iemand die van dieren houdt, kan na NAH helemaal niet meer talen naar dieren. De problemen en de ernst ervan verschillen per persoon. „Meestal functioneert het kortetermijngeheugen niet goed. De sociaaltherapie biedt door het ritme van de dag, de week en de jaarfeesten steun en houvast voor deze mensen. We steken veel tijd in kunstzinnige therapie, euritmie, bad- en muziektherapie. Deze slaan bijzonder goed aan. Ook fysiotherapie en logopedie zijn belangrijk voor de behandeling.” De Bruin spreekt over kwetsbare mensen. Andere bijkomende gevolgen van NAH zijn snel vermoeid zijn, moeite met concen-treren, snel overprikkeld, hoofdpijn krijgen, overgevoelig voor harde geluiden en fysieke hinder. „Veelal hebben de bewoners één-op-één begeleiding nodig. Soms zijn ze na een uurtje werken al doodmoe of na het douchen en aankleden. We zoeken naar een goed evenwicht tussen inspanning en ontspanning.”

Personeel

De medewerkers van het Rafaelhuis volgden een speciale cursus, waarin ze leerden wat NAH is en wat dat betekent voor deze groep mensen. Een andere cursus ging over het aanscherpen

‘We streven naar acceptatie en verwerking van de biografische breuk,’ zegt Carla de Bruin (foto Mark van Seggelen.)

van de waarneming van deze populatie, op wat voor manier je aansluiting vindt bij hen en jezelf leren kennen. De Bruin vindt dat je een aantal kwaliteiten moet hebben om met deze doelgroep te kunnen werken. „Medewerkers moeten beschikken over een dosis zelfkennis en onbevangen staan in het werken met deze groep.” Volgens haar is de kracht van de sociaaltherapie, dat niet alleen naar de onmogelijkheden en beperkingen wordt gekeken. „We zien de mens als geheel en daar gaat heel veel energie naar toe. We focussen niet op de tekortkomingen op bijvoorbeeld het fysieke gedeelte.” Progressie kan soms jaren duren, geeft de teamleider aan. De Bruin wil daarover een misverstand uit de weg ruimen.

Bredablick

Dorpsgemeenschap Bredablick bestaat sinds 1996 en is onderdeel van de Raphaëlstichting. Het wonen, het werken en het culturele leven zijn de drie pijlers waarop het gemeenschapsleven wordt gebouwd. Wat het woonleven betreft, wordt gestreefd naar autonome woonhuizen. De bewoners wonen in kleine groepen van vijf tot acht mensen. Er zijn in totaal veertien groepen. Een bijzondere woonvorm bieden de huizen die direct gekoppeld zijn aan een gezinswoning, voor medewerkers met hun gezin. Bovendien zijn er acht aan het terrein grenzende woningen waar medewerkers wonen. Deze woonvormen stimuleren het gemeenschapsleven van bewoners en medewerkers. Daarnaast biedt Bredablick aan mensen met een niet-aangeboren hersenletsel ook de mogelijkheid om een zelfstandig appartement te bewonen. Het Johanneshuis is een speciaal wooncomplex van acht appartementen met eigen voordeur en eigen huisnummer.

Lees verder op pagina 5

COLUMN

Cirkel en punt

In één van de voordrachten die Rudolf Steiner heeft gehouden voor aankomende heilpedagogen, mensen die werken met verstandelijk gehandicapten, adviseert hij hen om ter verdieping van hun werk een meditatie te doen. Het is de oefening die in heilpedagogische kringen, maar ook daarbuiten, bekend is geworden als de punt-cirkel meditatie.

Steiner stelt in deze meditatie de cirkel en haar middelpunt tegenover elkaar en laat vervolgens de cirkel zich concentreren tot een (middel)punt en het middelpunt zich uitbreiden tot een cirkel. Door innerlijk cirkel en punt steeds opnieuw uit elkaar te laten ontstaan, ontwikkelt degene die deze meditatie doet, een steeds dieper inzicht in het polair functioneren van ons menselijk organisme, maar dat niet alleen. Naast het tegengesteld zijn aan elkaar van de polen, belichaamd enerzijds in het hoofd met het bewuste denken en anderzijds in de creatieve, willende stofwisseling, hebben de polen ook besef van elkaar: een cirkel 'weet' dat zij tot een punt kan samentrekken en heeft als het ware de punt in zich. Voor een punt geldt het omgekeerde: potentieel leeft in de punt de cirkel.

Daarmee is ook de samenhang gegeven

van ons lichaam, dat niet bestaat uit louter tegengestelde processen. Nergens in ons lichaam loopt een scherpe grens. Veeleer zijn er overgangen, grensgebieden. Het middengebied in ons lichaam, daar waar hart en longen functioneren, is daar de visualisatie van. Voor de samenhang is het noodzakelijk dat de polen van elkaar weten en beseffen dat ze elkaar nodig hebben om èn pool te zijn èn samenhang te bewerkstelligen. Ze ontlenen zin en betekenis aan elkaar. Ik moest hieraan denken toen ik hoorde dat in het kader van het economisch correct zijn in Europees verband, er weer moest worden bezuinigd en dat er heel veel geld te verdienen viel door te bezuinigen op de kosten die onze samenleving maakt voor de verzorging van chronisch zieken, bejaarden en verstandelijk gehandicapten. Nu heeft minister Hoogervorst toch al niet veel sociaal gevoel, maar hij doet ook niet veel moeite om dat te verbergen. Uiteraard komt hij met mooie verhalen over het weer thuis gaan verzorgen van mensen, burenhulp en mensen niet vreemden van het leven van alledag. Maar als huisarts weet ik dat dit lang niet altijd waar is en dat er heel veel ellende komt van het al te zelfstandig laten functioneren van verstandelijk gehandicapten en van het overlaten van dementerende bejaarden aan de ambulante hulpverlening en mantelzorg. Iedereen thuis laten is gewoon geen oplossing! De realiteit van de plannen van de minister is echter anders:

er zijn gewoon economisch interessante en economisch niet-interessante mensen. De eerste groep moet zoveel mogelijk ontzien worden ten nadele van de tweede, en het is niet moeilijk om te begrijpen dat iemand die verstandelijk gehandicapt is en de samenleving veel geld kost, tot de tweede groep behoort. Het zou echter zo kunnen zijn dat, net als de cirkel en de punt en zo kom ik hier op, de sterken en de zwakken, de zienden en de blinden, de gezonden en de chronisch zieken, elkaar nodig hebben. Je kunt heel veel leren als 'normaal' mens van iemand die verstandelijk gehandicapt is als het gaat om onderwerpen als aandacht, zorg, zingeving of overgave. Niet voor niets wordt vaak gezegd dat het niveau en de mate van ontwikkeling van een samenleving is af te lezen aan de manier waarop men in die samenleving omgaat met bijvoorbeeld ouderen. En niet voor niets zegt Rudolf Steiner in dezelfde voordrachten die ik in het begin noemde, dat wij ons goed moeten realiseren dat wijzelf ook een handicap in ons dragen, welke uitvergroot zichtbaar wordt in een gehandicapt mens. En omgekeerd moet een gehandicapt mens beschouwd worden als een normaal mens, die in zijn normaliteit wordt gehinderd door zijn handicap. Ook hierin ligt een punt-cirkel verband verborgen. Ongewild doen de nieuwe bezuinigingsplannen van het kabinet een beroep op ons om onze aandacht te richten op de zwakkeren in de samenleving en ze niet naar de rand daarvan weg te bezuinigen.

Aart van der Stel, 27 maart 2004

Overgenomen uit: *Evenwicht*, tijdschrift voor het Patiëntenplatform Antroposofische Gezondheidszorg nr. 2, mei 2004, met toestemming van de uitgever.

Praktijkonderzoek van Floor de Koster

Positief effect van eurythmie bij niet-aangeboren hersenletsel

Eurythmie-therapie (heileurythmie) heeft een positieve invloed op de motoriek, geheugen, evenwicht en het algemeen welbevinden van mensen met een niet-aangeboren hersenletsel. Tot deze conclusie komt Floor de Koster in haar praktijkonderzoek. Zij geeft sinds 1957 eurythmie-therapie.

Door Mark van Seggelen

Floor de Koster (foto Bernard Heldt)

Ongeveer drie jaar geleden begon Floor de Koster een praktijkonderzoek om met eurythmie-therapie (heileurythmie) de gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel te verbeteren. De therapie vond plaats als vervolg op de revalidatie. Met name verbeterden de motoriek en het evenwicht, en het algemene welbevinden werd bevorderd. De Koster heeft een zelfstandige praktijk in Zeist. Aanleiding voor het onderzoek was een dertienjarige jongen die zich bij haar praktijk meldde. Hij had hersenletsel opgelopen door een aanrijding met een vrachtwagen. „Met name het zien was een probleem. Bij een normale houding van het hoofd zag hij alles dubbel. De jongeman moest zijn hoofd op zijn schouder leggen om te lezen en te schrijven. Een houding die moeilijk vol te houden is.“ Na een half jaar oefenen met eurythmie-therapie, kon hij weer recht vooruit alles zien. „Ik boekte vooruitgang en dat maakte me nieuwsgierig om verder te gaan.“

Kandidaten

De Koster was nieuwsgierig of er ook na lange tijd na een ongeval of trauma met eurythmie-therapie verbeteringen optreden bij anderen met een niet-aangeboren hersenletsel. Daarvoor waren kandidaten nodig die aan het praktijkonderzoek wilden meewerken. Dat viel niet mee, geeft ze aan. Ze betreurt het dat vanuit de antroposofische beweging geen medewerking werd verleend. „Gelukkig, meldden zich via het Nederlands Centrum voor Hersenletsel, de website van Brainstorm en de redactie van Ceberaal 32 personen.“ Die volgden bij haar een behandeling van veertien sessies.

De eurythmie-therapeut richtte zich in het onderzoek op vier hoofddoelen. Dat waren de motoriek, evenwichtsstoornissen, geheugen en algemeen welbevinden. „Alle behandelde personen hadden een lichte tot zware motorische storing en bijna iedereen had een verminderd evenwichtsgevoel of evenwichtsstoornissen. En dertien personen klaagden over geheugenstoornissen.“

De therapie die De Koster gaf begon met ontspannen. „Ik deed eerst de beweging voor bij mensen die zelf niet of nauwelijks konden bewegen en dat versterkte ik met een besproken beeld.“ Ritme was het tweede element in de behandeling.

Ze merkt op dat mensen met een niet-aangeboren hersenletsel een neiging hebben tot verstarring in denken en doen, die bijna dwangmatig kan worden. „Een ander probleem is de mogelijkheid voor de persoon zelf om met iemand of alleen te kunnen oefenen. En dat is nodig om het geheugen en de motoriek te oefenen. Evenwicht en concentratie kunnen de mensen makkelijk zelf oefenen.“

Vooruitgang

De personen die de behandelingen volgden, ervoeren de therapie als nuttig en aangenaam. Van de 32 personen boekten er vijf spectaculaire successen en bij vier was er nauwelijks merkbaar resultaat. „Het maakt daarbij niet zoveel uit of de schade lang geleden is opgelopen.“

Ze constateert dat bij iedereen de bewegelijkheid, het evenwicht en het gevoel voor de ruimte waarin ze staan verbeterden. De participanten aan het onderzoek merkten dat heileurythmie helpt bij bewegingsonzekerheid, bij moeilijkheden om op te staan of om een bepaalde arm of bepaald been te bewegen. „Dat is niet allemaal over, maar het gaat met het oefenen duidelijk makkelijker.“ Ook gaven zij aan vrijer achter een rollator te lopen of makkelijker iets te pakken of neer te zetten.

Geheugen

Er was eveneens sprake van een duidelijk verbeterde geheugenfunctie tijdens de oefeningen, bij het lezen of boodschappen doen.

„De mensen hoeven niet meer zo vaak op een lijstje te kijken. Er moet nog wel langer worden geoefend om dat blijvend te maken.

Het resultaat is goed genoeg om er nog wat mee door te willen gaan.“ Ook gaven de kandidaten aan dat de concentratie beter werd. Of dat met het geheugen te maken heeft, weet De Koster niet. „Ik heb namelijk geen speciale oefeningen gedaan voor de concentratie.“

Ze hoopt dat er in de nabije toekomst meer mensen met een niet-aangeboren hersenletsel de therapie gaan volgen.

Eurythmie

De eurythmie-therapie is een bewegingstherapie die door Rudolf Steiner en een aantal artsen in 1921 is ontwikkeld. De therapie gaat uit van een holistisch mensbeeld. In de praktijk gaat eurythmie uit van: fysieke (bewegen van spieren), fysiologische (doorbloeding, doorademing, opbouw, afbraak, etc), stemmings- en gevoelsmens en de richtende en sturende wil.

Die vier facetten komen met name tot uiting in het spreken en in het muzikale. De zingende en sprekende mens, zijn dan ook de basis van eurythmie. Eurythmie is nog springlevend vindt De Koster. „Het is een nieuwe manier van bewegen.“

‘Dankzij deze therapie hoeven mensen niet in een rolstoel te belanden’

Op de site van Brainstorm vertelt een vrouw haar ervaring met eurythmie-therapie. Ze was na een coma wakker geworden met het locked-in syndroom. Dat wil zeggen dat ze alleen met haar ogen kon knipperen. „Lange tijd heb ik gerevalideerd totdat ik toe was aan mijn balans en daar kon men mij verder niet aan helpen. Het verhaal van Floor op de site sprak mij aan. Want deze therapie kon me helpen met mijn evenwicht.“ Ze volgde de therapie veertien keer. Ze schrijft dat haar ogen zijn verbeterd. En ook haar gehoor is beter. Met haar rechteroor hoorde ze nauwelijks nog iets. „En mijn verlamde linkerarm is nu goed doorbloed en warm, alsof alles in mijn hoofd in balans is gekomen.“ En het is helemaal niet moeilijk, schrijft ze. „Je doet elke dag met hulp van een ander oefeningen die lijken op thai-chi. Volgens mij zijn er heel veel mensen die dankzij deze therapie niet in een rolstoel hadden hoeven te zitten.“

5 VRAGEN AAN

Rudolf van Veen

Rudolf van Veen (foto Breidablick)

Door Carla de Bruin

Carla de Bruin is unithoofd van de NAH afdeling in Breidablick te Middenbeemster. Op verzoek van de redactie van de Verbinding stelt zij de 5 vragen aan Rudolf van Veen, bewoner van het Rafaelhuis in Breidablick.

Wie ben je, wat deed je hiervoor?

Ik ben Rudolf van Veen, 53 jaar, geboren in Amsterdam, getrouwd en vader van 2 jongens. Mijn beroep was verpleegkundige. Ik werkte op de hartbewakingsafdeling van het AMC en stond op het punt hoofd te worden. Ik vond mijn werk daar heel fijn. Veel mensen die op de afdeling werden opgenomen, waren erg ziek. Ik moest als verpleegkundige mensen verzorgen, infusen aanbrengen, pijnstillers verstrekken e.d. maar ook moest ik zorgdragen voor allerlei organisatorische taken, zoals in de gaten houden of er voldoende personeel was op het juiste moment.

Ik fietste vrijwel altijd naar mijn werk, tot ik op een dag de pech had om aangereden te worden door een vrachtauto. Ik werd meteen opgenomen in het AMC. Vanaf die tijd kan ik me niets herinneren.

Hoe ben je hier op Breidablick terecht gekomen?

Rudolf geeft eerst een antwoord waaruit ik opmaak dat hij denkt dat hij hier overgeplaatst is omdat de afdeling is gesloten en dat hij hier als verpleegkundige werkt. Ik vertel hem dat hij het slachtoffer is van een verkeersongeval en dat sindsdien zijn leven er totaal anders uitziet. Dat hij na het ziekenhuis in een verpleeghuis is opgenomen en dat hij nu hier verblijft op Breidablick, een antroposofische instelling. Dat het huis waar hij in woont het Rafaelhuis is en dat daar allemaal mensen wonen met een niet aangeboren hersenletsel.

Waar werk je hier, kun je je dit herinneren?

Rudolf denkt na, wordt stil. Zijn korte termijngeheugen is beschadigd en deze vragen zijn moeilijk te beantwoorden. Ik doe een poging hem te helpen. Jij hebt dit schaalte van aardewerk gemaakt hier op de pottenbakkerij. Rudolf vindt het wel aardig gemaakt. Ik vraag hem of hij zich kan herinneren hoe de pottenbakkerij eruit ziet, of Jeroen, de werkplaatsleider, met baard. Rudolf weet het helaas niet.

Zegt de antroposofie je iets?

Nee, dat zegt Rudolf niets.

Wat vind je van de reïncarnatie gedachte?

Rudolf weet het niet echt, maar hij heeft altijd geleefd met de gedachte dat als je dood bent, er niets daarna is. Het idee dat er een geestelijke wereld bestaat levert een vriendelijke glimlach op; Rudolf denkt niet dat dit bestaat, maar zeker weten doet hij dit niet.

Op Rudolf zijn kamer hangen 2 schilderijen; deze heeft Rudolf zelf geschilderd, hij heeft ooit zelfs op de kunstacademie gezeten maar deze niet afgemaakt. Na het gesprek vraag ik of hij zin heeft om te tekenen? Dat heeft Rudolf. Ik geef hem een groot nieuw schrift met tekenpapier, krijt en potloden. Rudolf zegt: „ik heb al zo'n schrift“. Dit was een bijzonder moment want Rudolf herinnerde zich dit!. Hij had inderdaad een zelfde soort schrift, ik had het op zijn kamer zien liggen.

Fa fu Sranan

of: Hoe is het in Suriname?

Door Bernard Heldt

De Verbinding nr. 71 van november 2003 was geheel gewijd aan Suriname. Kunst in Matoekoe stond centraal. Roy en Liliën Paujali, de initiatiefnemers van Begeleid Zelfstandig Woonproject Mutete (het eerste in het Caraïbisch gebied) beschreven hun idealen en de lange weg die ze nog moesten gaan. Marijke Zschuschen beschreef de houding die in Suriname veelal jegens kinderen met een handicap wordt aangetroffen en hoe ze in Matoekoe een heel andere benadering zag. José Schaeppman, arts van Matoekoe, had net haar opleiding tot Mazdaznan-gezondheidsleraar afgerond en vergeleek de geneeskunde vanuit de Mazdaznan met die vanuit de Ayurveda en de antroposofie. Er werd iets gezegd over de Centrale Opleiding Agogisch Werk, die in ontwikkeling was. Een mooi gedicht van Mia Meijer sloot het nummer af. En dat was het. Vervolgens vernamen de lezers van De Verbinding nog weinig uit Suriname, van Matoekoe en Mutete. Terwijl er toch het afgelopen jaar flink wat mensen uit Nederland zijn geweest. Wat is daar intussen allemaal gebeurd?

Bananenplantage Mutete (foto Alexandra Buisman)

Een jaar is een druppel in de oceaan van eeuwigheid. Vanuit dat gezichtspunt gebeurt er niet zoveel in een jaar. Zonder druppel zal er echter nooit een oceaan tot stand komen. Wat er in een jaar gebeurt is dus heel belangrijk!

Matoekoe heeft een samenwerkingsovereenkomst met de Ita Wegman Stichting, die een fondsverfster hiervoor in dienst heeft, Judith Deynen, die ook van allerlei organiseert. Zo zijn er verschrikkelijk leuke dingen gebeurd: in Suriname is een stichting Vrienden van Matoekoe opgericht. Matoekoe, het best bewaarde geheim van Suriname, wil bekendheid maar wil vooral dat Surinamers mee verantwoordelijk worden voor haar bestaan. Deze vriendenkring organiseerde onderstaande actie: Een benefietavond in Etten Leur (N.Br.) door Jörgen Raymann (van 'Raymann is láát') en Cynthia Mc Leod (schrijfster). Ook Gerda Havertong zit in het Comité van Aanbeveling. Judith Deynen was voor het Cultureel Fonds Suriname hierbij. Er is een € 10 actie van Jörgen Raymann waarbij van iedere bezette stoel € 10 aan Matoekoe wordt geschonken. Dat zijn leuke dingen voor een land waar het salaris van een groepsleidster tussen de € 100 en € 150 per maand ligt!

De folder van de Vriendenkring is te verkrijgen bij Judith Deynen, Centraal Bureau Ita Wegman Stichting, tel: +31 (0)343 53 24 41, e-mail: jdeyner@itawegman.nl

Organisatorisch en financieel heeft Matoekoe een onderhoudbaar ondergaan.

Organisatorisch door Ferd van Koolwijk (zie zijn uitgangspunten elders in deze Verbinding), met als resultaat het organisatieontwikkelingstraject Mamaisa dat tot 2007 loopt.

Financieel door Carla Weldam, het hoofd Economisch-Administratieve Dienst van de Ita Wegman Stichting. In een ontwikkelingsland als Suriname zijn bezinningsmomenten op deze gebieden van levensbelang; trouwens ook bij ons!

Matoekoe bereidt zich voor op de eerste heilpedagogische conferentie uit haar 16-jarig bestaan in oktober a.s. nu de heilpedagogie dit jaar wereldwijd haar 80-jarig bestaan viert. Op de laatste dag zullen genodigden uit Surinaamse collega-instellingen aanwezig zijn. Er zal dan een nieuw toneelstuk worden opgevoerd, getiteld 'de Kinderen van Sadoema'. Het is een raamver telling gebaseerd op het gelijknamige boek van Gerrit Barron, het eerste kinderboek in Suriname over kinderen

met een handicap. Op 30 juni dit jaar is het al in première gegaan op Matoekoe in het kader van de Ketu Koti viering (afschaffing van de slavernij). Regie: Els Moor. Acteurs: jongeren van Matoekoe en medewerkers, in het kader van de introductie cursus heilpedagogie. Het stuk wordt volgend jaar opnieuw opgevoerd op het Surinaamse kinderboekfestival.

Verder is Matoekoe bezig met omvorming van de dagbesteding tot een echte school voor kinderen met een ontwikkelingsstoornis, die in 2006 van start zou moeten gaan; Alexandra Buijsman adviseert hierbij. De biologische zorgboerderij van Matoekoe, Gronroetoe, en een werkplaats voor verwerking van plantaardige producten zoals kokosolie zijn inmiddels ook als 'inkomsten genererende projecten' van start gegaan.

Mutete, zowel Begeleid Zelfstandig Woonproject als ook zorgboerderij, draait. De veestapel is met twee kalfjes uitgebreid, de kippen en de doks (eenden) doen het prima, ook in de verkoop, en er staat een prachtige bananenplantage en groentetuin. Het agrarisch werk bevalt de 'jongens' goed, ze hebben er zichtbaar plezier in. Om financieel uit te komen moet Roy nog af en toe als buschauffeur met toeristen op weg. Maar het draait! Liliën, die nu nog als werkplaatsleider in Matoekoe werkt, zal haar activiteiten naar Mutete gaan verleggen. Mutete heeft nog veel ondersteuning nodig, maar wordt gelukkig goed gezien; tijdens een conferentie in het Caraïbisch gebied is Mutete door de Surinaamse koepelorganisatie als voorbeeld genoemd.

Zou het een idee zijn als jongeren uit Begeleid Zelfstandig Woonprojecten in Nederland zich zouden inzetten voor hun lotgenoten in Suriname? Je moest eens weten hoeveel je daar kunt doen met 5 euro per maand! We zouden misschien best een vriendenkring Mutete kunnen opzetten, met lotgenoten als vrienden! Wie meldt zich bij het Heilpedagogisch Verbond?

Marijke Zschuschen, de zorgcoördinator van Matoekoe, werd écht waar, de eerste afgestudeerde agogisch werker in Suriname. De Centrale Opleiding Agogisch Werk hield van 23 tot en met 26 juli haar eerste eindgesprekken en Marijke was de eerste kandidaat. Ze slaagde met vlag en wimpel. Ik mocht alle werkstukken lezen en bij alle gesprekken aanwezig zijn. De keurig Nederlandse lezers van De Verbinding, hoe avontuurlijk ze misschien ook zijn, kunnen zich geen voorstelling maken wat voor dramatiek en tragiek er in de levensverhalen van kinderen en volwassenen met een handicap in Suriname naar voren komt. Ook in de levensverhalen van de begeleiders, overigens. Een gehandicapt kind dat verstoten door familie tussen de honden onder het huis leeft is geen uitzondering. En hier laat ik het maar bij!

Mattenvlechterij Matoekoe (foto Alexandra Buisman)

STUDIE OPEN DAGEN EN SYMPOSIA

- **Inzicht in de Wereld van de Zorgverzekeraar**, workshop op 15 september in de Jaarbeurs te Utrecht, organisatie SBO, informatie (04) 297 49 80, www.sbo.nl
- **Werken met de nieuwe BOPZ**, 16 september 2004, Antropia, Driebergen, bijeenkomst georganiseerd door Medilex met het accent op de knelpunten bij dwang en drang, en het toezicht door de inspectie, nu en in de toekomst, kosten 245,-, informatie: Medilex, telefoon (030) 69 33 287, e-mail info@medilex.nl, website www.medilex.nl
- **Personeel & Salaris Vakdagen**, 22 en 23 september, Beatrixtheater, Jaarbeurs Utrecht, vakbeurs is gratis, congressen 415,-, informatie en aanmelding Reed Business Information, telefoon (070) 441 51 22 of <http://psv.salarisnet.nl>
- **Dooddoeners of weldoeners**, 23 september in Bilderberg Grand Hotel Wientjes te Zwolle, werkconferentie over omgaan met verlies en rouw in de werksituatie. Organisatie: Stavoor Groep, informatie: telefoon (0411) 647 647.
- **Ontmoetingsdag voor ouders van verstandelijk gehandicapte kinderen met autisme**, 25 september 2004. Thema: Gedraag je. Over gedrag, bejegening en communicatie. Informatie Vereniging Philadelphia, telefoon (030) 236 37 38, www.verenigingphiladelphia.nl
- **Ontwikkeling centraal**, 30 september en 1 oktober 2004 in De Doelen te Rotterdam, tweedaags symposium over angst, depressie, eetstoornissen, ADHD, gedragsstoornissen en PDD, informatie: Inge Demmendaal, Erasmus MC, Sophia Kinderziekenhuis, telefoon (010) 463 65 11
- **3e Nationale Methodiekendag: "Coaching een vak apart"**, 14 oktober 2004 in het NH Koningshofhotel te Veldhoven. Congres waarin o.a. de vragen wat is coachen en heeft coachen zin aan de orde komen. Informatie: Schik Organisatie B.V., Postbus 93, 5845 ZH Sint Anthonis, telefoon (0485) 38 41 42, e-mail info@schikorganisatie.nl, internet www.schikorganisatie.nl
- **Mens en muziek**, 22-24 oktober 2004, Scorlewald te Schoorl (N.H.), voor muziektherapeuten, -pedagogen, instrument-bouwers en musici, op zoek naar nieuwe klankkwaliteiten en vernieuwende gezichtspunten met betrekking tot hun vakgebied. Muzikale bijdragen en workshops van o.a. Michael Deason Barrow, Pär Ahlbom, Christiaan Boele, Eric van Grootel, Carolien Visser, Thomas Pedroli, Fenneken Francken, Manfred Bleffert, Floortje Bedaux, Albert de Vries, ensemble ImpAkt. Voor meer informatie: www.mensenmuziek.nl, telefoon (072) 509 94 58 of (072) 509 37 62
- **Ambulant werken met kinderen**, 29 oktober 2004, symposium over actuele knelpunten en uitdagingen in de ambulante dienstverlening aan kinderen met (verstandelijke) beperkingen en het gezin waarin ze opgroeien. Organisatie en informatie NGBZ, telefoon (030) 230 65 90
- **7e Nationale Manifestatie "in beweging"**, integratie en maatschappelijke participatie, 3 november 2004 in de Jaarbeurs (Beatrixgebouw) te Utrecht. Organisatie: Stichting "in beweging", informatie: Karin Hakkert, CongresPartners Nederland, telefoon (030) 234 58 44
- **Communicatie met zeer ernstig verstandelijk gehandicapte mensen**, 8 en 22 november en 6 december 2004 opleidingscentrum Cello te Rosmalen, driedaagse opleiding train-de-trainer cursus, onderzoek naar ervaringskennis met betrekking tot de communicatie met mensen met een zeer ernstige verstandelijke (meervoudige) handicap, prijs: 475,-, organisatie en informatie W.I.V. vzw, Postbus 40, 4550 Sas van Gent, telefoon (06) 51 517 994, e-mail werkcentrum@pandora.be
- **"Het gremium" in samenwerking met Roland van Vliet**, zaterdag 13 november 2004 van 9.45 tot 17.00 uur, Overkempe Olst (Ov). Seminar voor betrokkenen bij religie en cultuur in heilpedagogie en sociaaltherapie. Thema: 'Christian Rosenkruuz', de weg van de cultus en de individuele ontwikkelingsweg in de 21ste eeuw.

Halveer uw vergaderingen!

Halveer aantal vergaderingen en de productiviteit springt omhoog In de debatten over langer werken en hogere productiviteit speelt vergaderen ten onrechte geen rol. Tips en argumenten voor een frontale aanval op het minst productieve deel van onze werktijd

Door Ferd van Koolwijk

Bron: Het Financieele Dagblad d.d. 18 augustus 2004

De huidige discussie over herinvoering van de 40-urige werkweek gaat ten onrechte voorbij aan een aantrekkelijk alternatief ter verhoging van de arbeidsproductiviteit: een halvering van de vergadertijd. Schattingen over de kosten van vergaderen in Nederland lopen uiteen van 14 tot 20 miljard euro per jaar, dus de potentiële besparing is gigantisch. Afhankelijk van beroep, functie en branche besteden managers en medewerkers tussen dertig en zeventig procent van de werktijd aan vergaderen. Elke zichzelf respecterende organisatie weet inmiddels wat een kopje koffie voor het personeel kost; opvallend genoeg evalueren ondernemingen, instellingen en (semi-)overheidsorganisaties zelden of nooit de jaarlijks terugkerende investering in het vergadergebouw, noch beoordelen zij het rendement; een structureel blinde vlek bij vele beleidsmakers als het gaat om verhoging van de productiviteit. Beroepsmatige vergadelaars laten desgevraagd — 'strictly off the record' — ongezouten kritiek horen op de in hun ogen vaak tijdverslindende en ondoelmatige praatbijeenkomsten: 'beroerde voorbereiding, onduidelijke agendering, mistige besluitvorming, onwerkbaar compromissen, overloze discussies, voorspelbare machtsstrijd, abstracte en oncontroleerbare afspraken'.

Daarnaast zijn irritaties te beluisteren over individueel gedrag in de vergadering van

1. de beroeps-debater, wiens naïviteit hem of haar doet denken dat het verbaal afmaken van de tegenstander hetzelfde is als gelijk hebben;
2. de discussieverslaafden met hun versleten zinnetje: 'hier ben ik het niet mee eens', waarmee zij uit gebrek aan een originele inbreng aanleunen tegen bijdragen van anderen om zich daar vervolgens tegen af te zetten;
3. de lang-van-stoffers, die in de illusie leven dat een gebrek aan visie te camoufleren is met een enorme hoeveelheid tekst;
4. de abstractelingen, die tot wanhoop van de praktijkmensen in telkens weer andere, maar altijd onbegrijpelijke bewoordingen trachten uit te leggen dat de werkelijkheid niet bestaat.

Voorzover er geen sprake is van een blinde vlek op een vitaal terrein van de besturing van organisaties, is er mogelijk sprake van andere motieven, bijvoorbeeld de persoonlijke veiligheid als motief voor ongebreideld consensusstreven. Besluiten die 'wij' genomen hebben, kunnen enkel op 'ons' en niet op 'mij' terugslaan. Naarmate de abstractie van het genomen besluit groter is, nemen ook de mogelijkheden voor individuele interpretatie toe. Ernstiger is de mogelijkheid dat de leiding een gebrek aan visie en de daarmee gepaard gaande onzekerheid compenseert door belangrijke zaken 'langdurig breed te leggen', een in het Nederlands elftal ooit beruchte gewoonte. Ook speelt de sociaal-psychologische factor een niet te onderschatten rol: wie is er eigenlijk voor dit vak opgeleid? Ook leidinggevendenden voelen zich soms onzeker wanneer zij, zonder bescherming van een inhoudelijke deskundigheid, actor zijn in een onvoorspelbare sociale situatie. Een succesvolle transformatie van dure praatbijeenkomsten tot effectieve en inspirerende werkbijeenkomsten vraagt onder meer om een vernieuwing van een aantal ingeslepen gewoonten.

1. Van 'mistigheid als strategie' naar 'transparantie in bevoegdheden'. Geen enkel agendapunt mag besproken worden als niet vooraf duidelijk is wie hierover beslist, en op welke wijze. Degene die beslist is de eigenaar van het agendapunt, en zit het eigen agendapunt voor.

Dus afscheidnemen van een collectieve. En wie beslist zit het eigen agendapunt voor (is niet-bestaande) verantwoordelijkheid ten gunste van een persoonlijke en functie-bepaalde verantwoordelijkheid.

2. Van 'discussiecultuur' naar 'adviescultuur'. Als eenmaal duidelijk is welke collega over een onderwerp beslist, is het debatteren met en overtuigen van de collegae niet langer nodig. Op de hiermee verbonden emotionele en verbale energie kan dan drastisch bezuinigd worden. De collega's kunnen de betrokkene advies geven, maar niet meebeslissen; bij andere onderwerpen zijn zij zelf 'eigenaar' van een agendapunt, en zijn de rollen omgekeerd. De eigenaar legt vanzelfsprekend achteraf altijd verantwoording af. Het mag merkwaardig heten dat mensen die in hun privé-leven grote financiële en sociale verantwoordelijkheden op zich nemen, in de organisatie nog geen potlood mogen aankopen. Structureel wantrouwen als verborgen bestuurder?

3. Van 'kreten als agenda' naar een 'agenda-nieuwe stijl'. Elke collega kan een agendapunt aanmelden voor het werkproces waarvoor hij of zij verantwoordelijk is, maar geeft daarbij tevoren aan wie de eigenaar is, wat het thema is, wat de status is (ter informatie, ter advisering, ter besluitvorming), hoe de gesprekswijze verloopt (procedure), hoeveel tijd er nodig is. De voorzitter heeft de regie, en kan natuurlijk zelf ook afdelingsoverstijgende agendapunten inbrengen en voorzitten.

4. Van 'vaker' naar 'minder vaak'. Er kan direct begonnen worden met de ingeslepen frequentie en duur van elk overleg te herzien. De vergaderfrequentie en -duur lopen in de praktijk sterk uiteen, reden te meer om zich af te vragen of een management- of afdelingsvergadering werkelijk elke week nodig is; er zijn organisaties die eens per twee of drie weken management-vergaderingen houden. Sommige duren anderhalf uur, andere drieënhalve uur. De beloning voor een radicale inkrimping en vernieuwing van het vergadergebouw is groot: naast een aanzienlijke besparing in tijd en geld knapt het sociale klimaat merkbaar op door een toegenomen transparantie. En de vergadertijgers? Zij weenden lang en bitter ...

Ferd van Koolwijk is organisatieadviseur te Driebergen en auteur van het boek 'Ophouden met Vergaderen'.

Door zeven jaar geleden te stoppen met vergaderen heeft hij een project voor straatkinderen in Calcutta kunnen opzetten waar ruim 300 kinderen onderdak en onderwijs genieten. Zie www.fd.nl/veertig pagina 5, 18-08-2004 © Het Financieele Dagblad

EN VERDER

RAAKLIJN

Nico Engelaer, die ruim 15 jaar heeft gewerkt binnen de heilpedagogie en sociaaltherapie (het Maartenhuis en Christophorus) heeft in 2002 een bedrijf opgericht: Raaklijn Interimmanagement & Coaching, Persoonlijke begeleiding.

"Er blijkt wel enige tijd voor nodig om uit de startblokken te komen, maar langzaam maar zeker komt Raaklijn nu op stoom. Gaandeweg is het accent steeds meer op de coaching en de persoonlijke begeleiding komen te liggen en zal het 'interimmanagement' t.z.t. wel uit mijn programma verdwijnen. Het directe contact met mensen blijkt toch veel meer mijn 'ding' te zijn dan het managen.

Het afgelopen jaar heb ik een eigen programma ontwikkeld voor coaching, heroriëntatie en reïntegratie. De nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de reïntegratie bieden mij op dit moment een aantal hele goede kansen. Raaklijn is door de UWV/GAK erkend als bedrijf waarbij mensen individueel kunnen reïntegreren via de zogenaamde IRO-regeling (individuele reïntegratieovereenkomst). Deze regeling is in het leven geroepen t.b.v. mensen die al langer werkeloos of in de WW zijn. Overigens doe ik dit werk natuurlijk ook gewoon in opdracht van voornamelijk de non-profitsector. Daar waar het teamcoaching betreft werk ik samen met Tonnie Brands. Hij heeft daarvoor een specifieke opleiding afgerond. Via de Arta-Lievegoedgroep en de Zonnehuizen Veldheim Stenia ben ik nog steeds verbonden met de antroposofische gezondheidszorg. Bij de Arta-Lievegoedgroep ben ik ondersteuner van cliëntcommissies/raad. Mijn ervaringen als manager helpen mij, om nu vanuit een ander perspectief, de verbinding te onderhouden tussen cliënten en organisatie. De Zonnehuizen hebben mij gevraagd als extern vertrouwenspersoon voor de medewerkers. Zo kan ik mij nog steeds een beetje thuis voelen in de gezondheidszorg en het Heilpedagogisch Verbond in het bijzonder."

INSTELLINGS-NIEUWS

Lithografie, een bijzondere druktechniek voor mensen met een verstandelijke beperking op Magenta

Door Marco Grünbauer (werkplaatsbegeleider Atelier Magenta)

Het Atelier van Magenta werkplaatsen (een werkplaatsencentrum voor volwassenen van de

Magenta

Ita Wegmanstichting in Driebergen) is enige jaren op zoek geweest naar sponsors voor de aanschaf van een lithopers en allerlei gereedschappen en middelen om met deze druktechniek te gaan werken. Eindelijk is het zover! Het Raboprojectenfonds in Driebergen heeft een flinke schenking gedaan, zodat het Atelier alle basismaterialen aan kan schaffen. Wij zijn daar heel blij mee, en tevens het Raboprojectenfonds veel dank verschuldigd! Lithografie is een druktechniek waarbij met behulp van speciaal bewerkte stenen tekeningen of schilderijen afgedrukt kunnen worden. Behalve dat de resultaten erg mooi zijn (de vlakdruktechniek kan zowel een geschilderde, aquarelachtige of krijtachtige uitstraling hebben) is het dankzij de vele ambachtelijke handelingen die het met zich meebrengt een uitstekend middel om samen te werken. Waar het schilderen in het atelier een tamelijk solitaire bezigheid is, moeten deelnemers bij het lithodrukken zorgvuldig samenwerken en kunnen ook heel zwakke deelnemers een plek krijgen. Magenta heeft min of meer de primeur in het land om deze techniek te gebruiken met onze doelgroep!

Bijzonder jaar voor OlmenEs

In 2004 bestaat OlmenEs 10 jaar en in dit jaar wordt ook de nieuwe zaal officieel geopend. Van 29 september tot en met 1 oktober gaat OlmenEs hier op verschillende manieren feestelijk aandacht aan besteden. Drie dagen feest met drie dagen een andere invulling van het feest. Er zullen elke dag andere gasten worden uitgenodigd. De eerste en tweede dag zijn dat degenen waarmee OlmenEs een externe relatie onderhoudt. De derde dag wordt intern gevierd met bewoners, medewerkers en ouders.

Opening Rafaelhuis

In het voorjaar van dit jaar zijn 18 mensen met een niet aangeboren hersenletsel in het

Rafaelhuis gaan wonen. Het Rafaelhuis is een afdeling voor deze doelgroep binnen de instelling Breidablick in de Middenbeemster. Aan deze gebeurtenis wordt een feestelijk tintje gegeven door een opening op 28 oktober a.s. Reserveert u deze datum alvast in uw agenda. Het betreft de middag. Eind augustus zal het programma voor deze middag bekend zijn.

Vervolg van pagina 2

„Algemeen gaat men er van uit dat het herstel slechts de eerste twee jaar is na het trauma en dat mensen dan uitbehandeld zijn. Dat is niet zo. Er gebeuren soms kleine wonderen. Kleine stapjes worden ook na die periode genomen en die zien we in het Rafaelhuis.”

Begeleiding vindt niet alleen plaats door de vaste medewerkers. Bewoners vragen zich af waarom het hen overkomen is. Een psycho-therapeut en een biografisch consultant voeren gesprekken met bewoners over dit onderwerp. „Het zijn pittige gesprekken. Je moet daarvoor veel bagage hebben om die gesprekken te kunnen voeren. Vandaar dat we die specialistische kennis in huis halen.”

Familie

Door de groep bij elkaar te plaatsen, hebben familieleden en verwanten steun aan elkaar. „Voor de partner en kinderen is het heel pijnlijk, want in zekere zin heb je je man, vrouw, vader of moeder verloren. Familieleden zoeken naar her- en erkenning en vinden die bij elkaar. Ook voor hen is het ontzettend moeilijk en een zware last.”

De zorg voor mensen met een NAH stopt niet met het Rafaelhuis. Op het terrein komt een verpleeghuis voor achtien bewoners met NAH. Daarvoor is een samenwerkingsverband aangegaan met een regulier verpleeghuis. „Het zijn bewoners die meer fysieke zorg nodig hebben dan bij het Rafaelhuis die daar terecht kunnen.”

EN VERDER

Project het Gedicht 'met liefde'

Het project Gedicht 'met liefde' is een gedichtenwedstrijd voor mensen met een verstandelijke beperking vanaf 13 jaar. De wedstrijdperiode loopt van 1 september 2004 tot 14 januari 2005 en reikt van het noordelijkste puntje van Nederland tot diep in België. Het project 'met liefde' wordt georganiseerd door de Stichting AGO i.s.m. de Stichting Taal en Kunstenaars&Co. Het project biedt de instellingen workshops 'gedichten maken' aan. Docenten en kunstenaars taalvorming verzorgen een drietal dagdelen om deelnemers te leren gedichten te maken. Aan deze workshops zijn geen kosten verbonden, ze worden volledig gefinancierd uit het project. Er is slechts een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, dus meldt u zich snel aan. Meer informatie www.hetgedicht.nl of telefoon (020) 314 15 16.

PUBLICATIES

Kind als geen ander. Moeders van gehandicapte kinderen tussen wie en wat

Door Jet Isarin. Budel, Damon, 2004, 247 pagina's, ISBN 90-5573-510-8, € 16,90

In "Kind als geen ander" komen moeders van gehandicapte kinderen aan het woord over liefde en afwijzing, voelen en weten, schaamte en trots, onbegrip en steun. Op het kompas van hun eigen wijsheid zoeken zij hun weg in relaties die worden getekend door de verwevenheid van wat het kind heeft en wie het is. Dit boek komt tegemoet aan de vraag van ouders en professionals om een toegankelijke versie op de markt te brengen van Jet Isarins proefschrift "De eigen ander".

Ouders aan bod

Door Willy Calis, Carmen Franke, Hedda van Lieshout en Hans van der Wielen. NIZW, Utrecht, 117 pagina's, ISBN 9059572556, € 15,-

Ouders van gehandicapte kinderen voelen zich zwaarbelast. Dat was de belangrijkste conclusie van een enquête onder 167 gezinnen. Dit onderzoek maakte deel uit van het project 'Ondersteuning aan gezinnen met een gehandicapt kind' dat van medio 2000 tot eind 2003 liep. Het doel van dit NIZW-project was 'het ontwikkelen van een gezinsgerichte, integrale ondersteuning'. Dat goede ondersteuning van groot belang is, bleek uit de resultaten van de enquête bij aanvang van het project. Ouders voelen zich overbelast en die overbelasting uit zich onder andere in gezondheidsproblemen. Ze willen bij voorkeur meer professionele hulp, want ze kunnen of willen niet terugvallen op familie en vrienden. Deze gegevens leidden tot het opzetten van regionale netwerken, bedoeld als middel om te komen tot een verbeterde gezinsondersteuning. Hoewel de regionale netwerken goed liepen, werd het doel – verbeterde gezinsondersteuning – niet gehaald. Dat betekent een enigszins teleurstellend einde van het project. Dat alles is nu te boek gesteld in Ouders aan bod, een uitgave van het NIZW.

Mensbeelden en moreel handelen in de zorg voor verstandelijk gehandicapten

Een empirisch-ethisch onderzoek door Madeleine Roovers, ISBN 9056251619, 344 pagina's, € 25,-, verschijnt: januari 2004

De poorten van de grote instellingen zijn opengestaan en de verstandelijk gehandicapte medemens beweegt zich bekleed met rechten en plichten als volwaardige burger in de samenleving. Maar idealen worden geconfronteerd met de weerstand van de feiten. De gepropageerde gelijkheid wordt onmiddellijk ontkend door het instellen van bevoogdende en beschermende maatregelen en het toekennen van bijzondere privileges en voorzieningen. Het vinden van een evenwicht tussen vasthouden en loslaten blijkt niet eenvoudig te zijn en het denken en handelen ten aanzien van verstandelijk gehandicapten wordt gekenmerkt door voortdurende twijfels. Twijfels over de morele status van gehandicapt leven, twijfels over de juiste beeldvorming, de juiste benaming, twijfels over definities, classificaties en theorieën.

Maar niet alleen in de wetenschap heerst twijfel. Ook begeleiders van verstandelijk gehandicapten blijken voortdurend te worden gekweld door twijfels over het juiste handelen. En dit is een slechte zaak. Een fundamentele behoefte aan legitimatie kenmerkt het menselijk handelen: we willen weten of we het goede doen en of we het goede goed doen. Bestaat hierover onduidelijkheid, dan wordt het handelen weifelend en onzeker, om uiteindelijk te vervallen in inertie en onverschilligheid. In deze studie wordt het probleem van de morele ambivalentie in brede zin aan de orde gesteld. Niet alleen het domein van de theorie wordt aan een onderzoek onderworpen, maar ook de praktijk van alledag. Gezocht wordt naar oorzaken en oplossingen, waarbij de vraag gesteld wordt hoe en waar de ethiek kan bijdragen aan het oplossen van het probleem van de morele ambivalentie. Info op www.valkhofpers.nl

HPV-AGENDA

- 6 sept** 10.30 – 13.30
Dagelijks Bestuur nr. 5
14.00 – 15.30
Congrescommissie
- 8 sept** 10.00 – 12.15
Coördinatorenoverleg Basisopleidingen
- 10 sept** 14.30 – 17.00
Presentatie 'Ontwikkelingsstoornissen bij kinderen'
- 13 sept** 10.30 – 12.30
Mandaatgroep Strategie
13.00 – 14.30
Overleg voorzitter – algemeen secretaris
- 20 sept** 14.00 – 15.30
Cursusleiding Applicatieopleiding
- 22 sept** 17.15 – 18.15
Overleg supervisors Voortgezette Opleiding
- 24 sept** hele dag
Introductiedag Voortgezette Opleiding 2004 – 2006
13.30 – 16.30
afsluiting Voortgezette Opleiding 2002 - 2004
- 27 sept** 10.30 – 13.30
Dagelijks Bestuur nr. 6
- 29 sept/ 1 okt** hele dagen
Voortgezette Opleiding, thema: De wezensdelen
- 5 okt** 10.00 – 14.00
Applicatie opleiding coaches
14.15 – 16.15
Commissie Applicatieopleiding
- 6 okt** 14.00 – 16.30
Werkgroep Onderzoek
16.00 – 17.30
Overleg Bestuur AVIN –
Dagelijks Bestuur HPV
- 8 okt** 10.15 – 15.30
Algemeen Bestuur nr. 4
- 11 okt** 13.00 – 15.00
Werkgroep Financiën
- 13 okt** 10.15 – 12.30
Coördinatoren Overleg
Basis Opleidingen

Sluitingsdatum Verbinding nr. 81
is 21 september 2004

OPLEIDINGSNIEUWS

Oriëntatiecursus weer van start

Dit najaar gaat er weer een Oriëntatiecursus Heilpedagogie / Sociaaltherapie van start. Vanaf vrijdag 24 september kan in de Zonnehuizen Veldheim Stenia te Zeist, kennis worden gemaakt met heilpedagogie en sociaaltherapie. De bijdrage is € 140. Thema is het werken met in hun ontwikkeling gestoorde kinderen en volwassenen binnen de heilpedagogische en sociaaltherapeutische instellingen. De uitgangspunten van deze werkwijze zullen aan de hand van een aantal onderwerpen worden toegelicht. Bekendheid met de antroposofie is niet nodig. Inschrijfformulieren en overige informatie is verkrijgbaar bij het Heilpedagogisch Verbond (zie colofon).

COLOFON

9^e jaargang, nummer 80
september 2004

De Verbinding is het informatiebulletin van het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. Het wordt gemaakt voor medewerkers, ouders en belangstellenden die betrokken zijn bij de heilpedagogie en sociaaltherapie. Verspreiding vindt plaats via de secretariaten en de huizen van de lidinstellingen van het HPV en het HPV secretariaat. Verzending naar huisadres is mogelijk. De samenstellers behouden zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren.

Inleveren kopij voor volgende Verbinding vóór 21 september.
Verschijningsdatum volgende Verbinding 8 oktober.

Samenstelling: Bernard Heldt, Roelien Kort, Ageeth Koning.
Redactie: Mark van Seggelen, e-mail: mark@nieuwekoeien.nl
Hoofdredacteur: Bernard Heldt.
Productie: Buro Laga, Arnhem
Cartoon: Janet Steenhuis, Arnhem

Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond
Postbus 106
3970 AC Driebergen
Telefoon (0343) 44 99 00
Fax (0343) 44 99 09
E-mail hpv@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl